

H A T T U R I N N.
Þýðing hans og notkun.
3 blöð qto.

44.

Hatturinn

Orðið hattur er kennd af orðinu Chat í sanskrit og þýðir það hulu, ábreidda eða stýli eða í vörn máli höfuðbúningur.

Hatturinn hefir frá fornu fari tálum af fælsi og veid vottur þess, að sá sámi hatt hefir í höfði, sé frjáls maður. Því var það fyrri, að þetta var, fengur oft þau réttindi, að mega hafa hatt í höfði, og var það tálum þess, að þessum var eigi þess heldur frjáls maður.

Á sínu eðstu adalsmanni í Spáni álitu það heilög réttindi sín fornu yfir aðra menn að mega tala við Konunginn án þess að tala ofan þáð hefir jafnan veid tálum ein hvers fællasta og mesta mögnum við hvaða manni sem er að stá hattinn af höfði hans.

Menn heilost venjulega í þá lund að taka ofan hver fyrir áttum, og þótt það kemur að vera nokkud misnumandi hverj þeir geri það, er vitanlega til þess atlast, að þeir geri það virdulega, en elsti með meimum afkárahatti og allra síst und því að stá hattinn við þjó's sér.

Þá hann og veru er þessu síður - að taka ofan - allt í seinni línsfaldur eðlilegur og virdulegur. Sérhver sá, er það gerir, en það er oetjulega talid áttum stýlt að geri það, leggur með því sérstaka áherslu í það, að hann sé frjálst og sjálfstodur maður og að hann sé, er hann ber í höfði sér sé tálum þess. M. Ö. orðum: Hann gefur þeim, sem hann tekur ofan fyrir til kynna, að undir þessum stýli - hattinn - sé búið að vera allra þeirra stýrnunni, sem hann eigi og hafi yfir að ríða. Þar sé að eltu allra þeirra vitsmunu, þekkingar og l. d. órn, sem st. of arinu hafi gefid honum, en hvergi annar tadar, f. d. í föllum eða þjó'm.

Til eru ýmsi talshöttu meðal annars fjöðra, er bendi í það, að
menni líti svo á, að hattuinn sé tákinn um hlutur, jafnvel þegar
er ýmsi aðrir, en við mennu loda.

Dansta málfröðingurinn Kristoffer Jyrop ^{meftur} segir í bók sinni „Sprogets vilde
Skud“ þessum alþekta, danska Talshöttu. at „være Karl for sin Hat“ og
á líða leid segir danska stáldid Holger Draachmann í einu af
Hæðnum sinum „Jeg bærer den Hat, som jeg vil.“

Þjóra má ráð fyrir, að flestin fullorðnir menn telji sér sama að auð-
sýna hverin öðrum virðingun, m. a. með því að tala ofan. En lígi er þó
alveg víst, að fleir allir þekki hina dýpri þýðingu þess. Þegar Gudmundur
og Gisti mæta í götu - en þeir þekki hvor annan, einn og almennt gerist
- þá tala þeir ofan; svo er of almennt tilid svo á, að þar menn lígi að
tala ofan fyrir hvern fólki, jafnvel þótt lítill eða enginn kunningsþagur
sé þeirra í millinu og það sé sjálfsagt að þeir geri það og þeir eiga tal við komu
s. d. í götuna úti. En segjum nú að Pétur og Páll þekki hvor annan og
mæta í götu. Pétur talar ofan fyrir Páli, en Páll heyrir hvorki leygi né
leid í þessa átt og talar sem hann er á þá það stölu, heldur gengur þegjandi
fram hjá.

Hvada ályktun gætur nú Pétur drögid af þessum framferð Páls?

Þyrost og frumst þá, að hann sé óþurleis og lítill síðadur matar, og
í öðru lagi, að Páll hafi vilja að segja við Pétur um leid og hann tala
ofan en steytti þeir stölu:

„Nú þú þessu steyli á að vinna að vera vit og stýrnsemi, en það er svo
lítið, að mér sýnist það stölu þess verk að sýna það og því vermi í
stölu að vera að tala ofan. Eg hefði svo lítið að sýna, eða sama sem
stölu veit, að það talar því stölu að sýna það, það lítla sem það er.“

Sammentadi og sidadi meiri undal erlendir fjóra, standa of
berhofdadi á jökum íti, á undan þeir eiga kalvíð sér óttunnur og
kinnkum eðri manna.

Herforingar stínga hatti sínum undir hegrí hvid sér mian
þeir stíga dæmst í gledisaukumum, of þeir eru í badi hatti-
settra eulathismanna; þetta gæra einuig stjórnunder eilendur
ríkja eða undadennu þeirra í samkvæmum, sem þeir halda
fyri þá. Í bádum tilfellum er þó aðeins átt við það á þeir sér
í einhverringu þeirringum sínum, d. d. rúðurrar, reddismum o. fl.

Það er vitaulega margt átt átt í síðar og flum manna sem
benda mi of þessu, þegar batur er á gott, mi of oft djúpa og
fálbumu meðlingu eða fálum í sér fölgim. Eins þeirra eru sem
almenn undal eðri sem hegrí, á manna gæra sér ójaldan gæm fyri
þeir. Miá m. a. benda á hildum of hegríur manna, hilmu
jnum bændum, sem víðast hvar hafa í sér fölgim gófum og falleg
hugþótt og óvilda þegurrí en undal vor bótendingu, er sér og jnum.
Kumid þér selis! — Verid þér selis! Eða þi: Verid þér bles oðri
og selis!

Og þótt sagt sé: Góðan dag eða góða nátt, þá er allri alt sagt með þessu:
þér fylgim um, hroftuþri eða, sem sé þessi:
Gud gefi þér góðan dag, va Gud gefi þér góðan nátt!
Og hvada eða þessu hafi manna blesi á bjóða!